

Monitoring Commissie Corporate Governance Code
(digitaal verzonden)

14 april 2022

Betreft: *Reactie PwC op actualisatie Corporate Governance Code*

Geachte Monitoring Commissie,

Middels deze brief maakt PwC Nederland (hierna ‘PwC’) graag gebruik van de door u geboden gelegenheid om te reageren op uw voorstellen voor actualisatie van de Nederlandse Corporate Governance Code (hierna ‘de Code’).

Deze actualisatie komt wat ons betreft geen moment te vroeg. Onder druk van de grote crises van deze tijd – waaronder de klimaatcrisis, de Covid-pandemie, oorlog in Europa en groeiende sociale ongelijkheid – zien we een versnelling in het maatschappelijk denken over de verantwoordelijkheid van ondernemingen die opschuift van financieel rendement voor aandeelhouders naar waardecreatie voor alle stakeholders. Van grijs naar groen. Van alleen naar samen. Van geslotenheid naar transparantie. En van *profit* naar *purpose*. En daarmee van de focus op financiële informatie naar ook niet-financiële informatie, zoals prestatie-indicatoren op het gebied van *Environment, Social & Governance* (ESG). In het licht van deze ontwikkelingen is het zinvol en wellicht zelfs noodzakelijk om te actualiseren wat we met elkaar verstaan onder goede *governance*.

De Code als aanjager van verandering

Succesvol veranderen vereist een maatschappelijke antenne die scherp staat afgesteld. De Code kan ondernemingen hierbij helpen, mits zij – net als tijdens de opstelling in 2003 – een afspiegeling blijft van de tijdsgeest en daarmee wet- en regelgeving een stap voorblijft. Maatschappelijke verwachtingen veranderen immers sneller dan wetgevers kunnen bijbenen. Vooruitstrevendheid moet dan ook de rode draad blijven wil de Code relevant blijven door meerwaarde te hebben voor ondernemingen en hun (maatschappelijke) stakeholders.

Actualisatievoorstellen kunnen vooruitstrevender

Een voorbeeld van een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling is de toenemende aandacht voor ESG. ESG dient integraal onderdeel te zijn van de strategie en (financiële) rapportage van een onderneming. Niet-financiële (ESG) indicatoren hebben immers steeds meer implicaties voor het risicoprofiel en de financiële prestaties van een onderneming. De verantwoording over en controle van financiële en niet-financiële prestaties dient op een integrale wijze te geschieden om te kunnen voldoen aan de informatiebehoeften van stakeholders op het gebied van bijvoorbeeld klimaatdoelstellingen.

Uw voorstel in bepaling 1.1.1 lijkt de gewenste integrale zienswijze te suggereren, waar in bepaling 1.1.4 en 1.1.6 de perceptie ontstaat dat ESG *naast* de strategie staat. We zien daarom graag meer expliciete ESG-gerelateerde Code-bepalingen. Daarbij komt de Europese *Corporate Sustainability Reporting Directive* eraan. Veel beursvennootschappen zijn via deze richtlijn reeds verplicht vanaf 2024 te

---

*PricewaterhouseCoopers B.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90351,
1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

rapporteren over hun impact op mens en milieu. Wil de Code relevant blijven, moet het op dergelijke ontwikkelingen vooruitlopen.

In deze brief lichten wij vier onderwerpen¹ toe die onzes inziens een (meer expliciete) plaats zouden verdienen in een geactualiseerde Code.

1. Auditcommissie: ook kijken naar niet-financiële informatie en bevindingen publiekelijk delen

In uw voorstel voor actualisatie van de Code blijft de rol van de auditcommissie (AC) ongewijzigd: haar primaire taak is toezien op de integriteit van financiële verslaglegging. Dat is ook een van de focuspunten van de raad van commissarissen (rvc), wiens rol u ook niet wijzigt (principe 1.5). Tegelijkertijd stelt u – terecht – dat niet-financiële (ESG) informatie belangrijker wordt. Het is daarom essentieel dat de AC ook kijkt naar deze aspecten van de door haar gecontroleerde onderneming. Wij zouden er voorstander van zijn dat de verantwoordelijkheden voor het toezicht van de rvc en de AC op niet-financiële (ESG) informatie expliciet worden gemaakt in de Code.

Bepaling 2.3.5 ‘verslag commissies’ stelt dat de rvc via haar rvc-verslag (dat wordt opgenomen in het jaarverslag van de onderneming) verslag doet van de uitvoering van de taakopdracht van de commissies in het boekjaar en de belangrijkste onderwerpen die in de commissies aan de orde zijn gekomen. De AC is een van die commissies. Langs deze weg wordt de rvc dus gevraagd de belangrijkste beraadslagingen en bevindingen van de AC publiekelijk te delen. Het wordt echter in het midden gelaten welke onderwerpen in relatie tot de taak van de AC in ieder geval aan de orde dienen te komen. Daarentegen is in bepaling 1.5.3 ‘verslag auditcommissie’ benoemd over welke vier specifieke onderwerpen de AC intern aan de rvc in ieder geval verslag dient uit te brengen. Deze informatie is echter ook relevant voor stakeholders en de maatschappij. Daarom geven we u in overweging – naar Brits voorbeeld – in de Code te expliciteren dat de beraadslagingen en bevindingen van de AC over deze vier specifieke onderwerpen naast intern ook extern worden gedeeld via het rvc-verslag.

2. Balans in de keten: een gedeelde verantwoordelijkheid

De accountancysector heeft een stap voorwaarts gezet door in de accountantsverklaring de uitgevoerde werkzaamheden op het gebied van fraude en continuïteit op te nemen voor bepaalde groepen van ondernemingen. Dit is aanvulling op de bestaande verantwoordelijkheid van accountants op deze onderwerpen. Echter, de accountant alleen is niet bij machte het vertrouwen in het handelen van ondernemingen te borgen. Het is immers primair de taak van bestuurders en commissarissen om de verantwoordelijkheid voor deze onderwerpen in het beleid te verankeren en daarover verslag te leggen richting stakeholders. Wij denken daarom dat het gewenst is om op drie actuele en maatschappelijk relevante thema’s – te weten fraude, continuïteit en *in control* – de verantwoordelijkheid van bestuurders en commissarissen in de Code te verankeren en daarmee bij te dragen aan meer balans in de keten van betrouwbare informatievoorziening door ondernemingen.

Ten eerste valt ons op dat de verantwoordelijkheid van bestuurders en commissarissen ter voorkoming van fraude en overtreding van wet- en regelgeving – oftewel preventie – niet genoemd wordt in de Code. In de Code wordt nu enkel over deze thema’s gesproken in termen van achteraf, wanneer misstanden en onregelmatigheden worden geconstateerd. Daarbij geven gebruikers van jaarrekeningen nadrukkelijk aan dat zij behoefte hebben aan betere informatieverschaffing en verantwoording door ondernemingen over de risico’s omtrent en waarborgen om fraude en overtreding van wet- en regelgeving te voorkomen. Wij pleiten er daarom voor informatieverschaffing over waarborgen voor fraudepreventie en naleving van wet- en regelgeving in het bestuursverslag en in het verslag van de raad van commissarissen op te nemen in de Code als ‘*best practice*’.

---

¹ De onderwerpen staan op alfabetische volgorde. De volgorde geeft dus niet de mate van belangrijkheid weer.

Ten tweede merken we dat gebruikers van jaarrekeningen informatieverschaffing door ondernemingen onvoldoende vinden over toekomstbestendigheid, weerbaarheid en continuïteitsrisico's op middellange en lange termijn. De huidige wet- en regelgeving voorziet op dit moment slechts in informatieverschaffing bij een ernstige onzekerheid omtrent continuïteit en heeft enkel een tijdshorizon van een jaar vooruit. Ook de huidige Code vraagt slechts informatie over materiële risico's die redelijkerwijs zijn te voorzien op het moment dat de bestuursverklaring wordt afgegeven. Het is daarom van waarde in de Code te verankeren dat bestuurders en commissarissen meer in algemene zin rapporteren over risico's omtrent weerbaarheid en toekomstbestendigheid. Dat kan bijvoorbeeld via de introductie van een verplicht '*viability statement*', zoals reeds gebruikelijk is in het Verenigd Koninkrijk.

Ten derde is een belangrijk advies uit het rapport 'Versterking Verantwoordingsketen' van Universiteit Leiden niet overgenomen in uw voorstel voor actualisatie van de Code: de Verklaring omtrent Risicobeheersing, ook wel bekend als *in control statement*. Universiteit Leiden beveelt aan dat het bestuur van grote ondernemingen een dergelijke verklaring opstelt en dat deze verplichting wettelijk verankerd wordt in Boek 2 Burgerlijk Wetboek. Dit advies is mede ingegeven door de praktijk dat ondernemingen op uiteenlopende wijze inhoud geven aan bepaling 1.4.3, zoals blijkt uit het onderzoek van Universiteit Leiden. De minister van Financiën heeft dit advies in het Wetsvoorstel toekomst accountancysector terzijde gelegd en in plaats daarvan u gevraagd in overweging te nemen een expliciet *in control statement* op te nemen. Wij pleiten ervoor dit statement alsnog op te nemen in uw voorstel voor actualisatie van de Code, aangezien het de keten van betrouwbaardere financiële en niet-financiële informatievoorziening versterkt en de primaire verantwoordelijkheid hiervoor van de onderneming tot uitdrukking brengt.

3. Diversiteit: inzicht geven essentieel

Diversiteit is een hoeksteen van de S van ESG en daarmee een cruciaal en maatschappelijk relevant thema in de Code. Daarom zijn de beperkingen in bepaling 2.1.6 wat ons betreft onnodig. Zo stelt u voor inzicht te geven in instroom, doorstroom en behoud waar 'relevant en mogelijk'. Er is volop maatschappelijk debat over beloningen en diversiteit, waardoor het thema sowieso relevant is. Inzicht geven is daarnaast gewoon mogelijk: ondernemingen beschikken over de informatie. Of zij dit willen delen is een tweede. Door uw huidige woordkeuze zouden ondernemingen hiertoe onvoldoende kunnen worden aangespoord. Verder stelt u voor inzicht te geven in instroom, doorstroom en retentie van 'divers talent', terwijl dit belangrijk is voor *alle* medewerkers, niet enkel degenen die een onderneming als 'talent' aanmerkt.

4. Tax governance: duurzame aanpak van fiscaliteit stimuleren

PwC ziet belastingen als integraal onderdeel van ESG: o.a. fiscale stimulering van groen gedrag en afdracht van milieubelastingen (E), belastingen als onderdeel van beloningsbeleid en bezoldiging van bestuurders (S) en verantwoord en transparant belastinggedrag en toezicht hierop (G). In het licht van deze kijk op belastingen is uw voorstel voor actualisatie van de Code op dit thema wat ons betreft een eerste aanzet voor een kapstokbepaling, maar nog onvoldoende concreet. U stelt namelijk voor aan de Code toe te voegen dat ondernemingen bij het vormgeven van hun strategie aandacht besteden aan 'de evenwichtige bijdrage aan de samenlevingen waarin de vennootschap opereert door betaling van belastingen'. We adviseren dit nader uit te werken, op een manier die aansluit bij maatschappelijke verwachtingen over verantwoord belastinggedrag en publieke verantwoording daarover. We doen op dit punt twee suggesties.

Het is onduidelijk wat u verlangt van ondernemingen: in bepaling 1.1.1 is toegevoegd dat zij bij het vormgeven van hun strategie aandacht besteden aan hun bijdrage aan de samenleving door betalen van belastingen én aan ESG. In bepaling 1.1.4 komt alleen ESG terug. Belastingen komen hierin dus niet expliciet terug, waardoor ondernemingen kunnen interpreteren dat het bestuur geen

verantwoording hoeft af te leggen over de belastingafdracht. We stellen voor bepaling 1.1.4 in lijn te brengen met 1.1.1.

Ook pleiten we voor het expliciet toevoegen van *tax governance* aan de Code. *Tax governance* bestaat uit het formuleren van een fiscale langetermijnstrategie, heldere rollen en verantwoordelijkheden, fiscaal risicomanagement en transparantie over de implementatie van de strategie en de belastingafdrachten. Door transparant verantwoording af te leggen is voor stakeholders inzichtelijk hoe ondernemingen fiscaliteit duurzaam in de context plaatsen van hun strategie.

Tenslotte, schragende partijen diverser maken

De veranderde tijdgeest en de ontwikkelingen in het deelnemersveld van het maatschappelijke debat zouden onzes inziens ook tot uitdrukking moeten komen in de samenstelling van de schragende partijen van de Code. Door naast werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties, opstellers, institutionele beleggers en vertegenwoordigers van beurs en beleggers, ook andere (belangen)vertegenwoordigers zoals milieu-, mensenrechten- en jongerenorganisaties te zien als schragende partij wordt recht gedaan aan de voortgaande vermaatschappelijking van grote ondernemingen. Bovendien ontstaan nieuwe invalshoeken en perspectieven. Dat helpt om van elkaar te leren, elkaar te inspireren en de Code – en daarmee goede *governance* – gezamenlijk naar een hoger niveau te tillen.

Nogmaals dank voor de geboden gelegenheid tot het geven van een reactie op uw voorstellen. Uiteraard zijn we gaarne bereid een en ander desgewenst (mondeling) nader toe te lichten.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers B.V.

Ad van Gils
Voorzitter Raad van Bestuur